

TARNÓCZI LÁSZLÓ

Akiknek strázsahely a szülőföld

Kedveseim! Nekünk, felvidékieknek strázsahelyünk a szülőföld, mert helyettünk más nem őrzi drága kincseinket: hitünket, anyanyelvünket, a tartást és az emlékeinket sem. Ezért, kedves unokáim és ma még kis dédunokáim: Ágoston, Illés, Jánoska, Gyurka és mindazok, kik még jöttök, ha majd eléritek azt a kort, amikor már nem a Bogáncsot fogjátok csalogatni, hanem a szívetek csalogat titeket, ne feledjétek, hogy nektek még akkor is kötelességeitek van! És amikor majd egy életre szándékoztok társat választani, és azt szeretnétek, hogy a családotk teljes és őszinte szeretettel fogadja be azt, akit a szívetekbe akartok zárni, akkor majd elevenedjen meg az üzenetem. Társat pedig úgy válasszatok, hogy az a kincsek őrzésében segítőtök legyen... – ezekkel a szavakkal fordult Somogyiné Sörös Márta a családja legifjabbjaihoz, amikor az élete történetének lejegyzésébe fogott, megadva nekik mindazt, amit szülők, nagyszülők, dédszülők mind többen elmulasztanak.

Márti néni és férje, Somogyi Alfréd bizonyára jól választott társat, hiszen lassan a gyémántlakodalmukra készülhetnek. Maholnap ugyanis éppen hatvan éve, hogy a legendás losonci református püspök legkisebb leányát, Mártát elvette a Nagybalogról származó pádári iparos fia. A füleki gimnáziumban diáktársak voltak, noha Frédi négy évvel idősebb volt Mártánál. A magyarázat pedig abban keresendő, hogy a háború miatt a fiú nem fejezhette be a Rimaszombaton kezdett alapiskolát, amit csak pár évvel később egy párkányi osztályban sikerült pótolnia. Az alma materben töltött esztendőket követően mindketten pedagógusnak tanultak, a diplomaszerezésük után pedig Ragyolcon helyezkedtek el. A hideg albérlet, az akkori kopott kis iskola az udvarra nyíló tantermeivel, meg a dobkályhával fűtött tanári a magyar-szlovák szakos tanárnőt, Sörös Mártát és a matematika-fizika szakos tanárt, Somogyi Alfrédet mind közelebb hozta egymáshoz.

Márta édesanyja és Alfréd szülei áldásként fogadták a frigyet, amely később a füleki gimnázium tanáraivá lett házaspárt egyre terebélyesedő családdá növesztett. Ma már, ha egy-egy nagyobb ünnepen rátekintenek az övéikre, tíz unokán és egyre több dédunokán legeltethetik a szemüket. S annak örülnek, hogy minddel magyarul beszélhetnek. Mert a Bogáncs kutyát a bokrok alatt hajkurászó gyermekek apja-anyja magyar, így ahhoz, hogy megértsék egymást, nem kell idegen nyelvre váltaniuk.

Schneltzer Zoltán fotója a házaspárról

Az, hogy mi megmaradtunk annak, aminek az Isten szánt minket, református magyaroknak, azt a három gyermekével özvegyen maradt édesanyám lelki munkájának köszönhetem – mondja Márti néni, aki csak kisgyermekként és leginkább már csak mások emlékeiből ismerhette édesapját. Azt a Sörös Bélát, aki 1905-ben Budapestről gyűjtőfogházi lelkészként került Losoncra, s aki húsz évvel később felismerte, hogy olyannyira vésszesen fogy az akkor már csehszlovák területeken a falvak magyar lakossága és a szöszékről egyre kevesebb helyen elhangzó magyar ígéhirdetés hiánya miatt olvadnak el a református közösségei, hogy bármiféle anyagi támogatást nélkülözve is teológiai főiskolát alapított Losoncon. A Felvidéken akkor ez volt az egyetlen magyar nyelvű felsőfokú képzés, még kárpátaljaiak is tanultak az intézményben.

Édesapja hivatása miatt azonban 1945 után Márti néni édesanyja évekre egyetlen fillér járadék nélkül maradt. Kétségbeejtő helyzete ellenére azonban megőrizte nyugalmát, s a nagyobb lányaival együtt éjszakákba nyúlóan varrással, kötéssel, horgolással kereste meg a tanítatásukra valót, a napi megélhetést pedig az egykori teológushallgatók gondoskodásának köszönhették. Ugyanis minden hónapban kaptak egy kis élelmiszercsomagot valami vidéki református parókiáról. Mindegyik feladója más-más volt, s mindegyik egykori teológushallgató, akik közül az utolsót néhány évvel ezelőtt temették el.

Losoncon a háború után magyarnak lenni nehéz volt. A történelme során többször is porig égetett, soknemzetiségű városban a gyerekek nem ritkán láthattak olyat, hogy valakit kopaszra nyírtak, ha megszólalt magyarul. A Sörös család még otthon is csak erősen bezárt ablakok mögött merre megszólaltatni harmóniumukon a zsoldárokat, nemzeti ünnepeinken meg a Himnuszt – idézi fel mindezt Márti néni. Hozzáteve, hogy 48-tól valami érezhetően megváltozott a nagypolitikában, így amikor egy városi ünnepségen, ahol egy salgótarjáni munkásdelegációt fogadtak, a kivezényelt szlovák iskolások az orosz, a cseh, és a szlovák himnusz elhangzását követően az apátfalusi zenekar megszólaltathatta még a magyar Himnuszt is. A kórusban álló Mártika könnyei már a fölvezető dallamnál pataokban törtek elő. A piros krepp-papírba csomagolt virágcsokor pedig, amelyet a vendégeknek kellett átnyújtani, a tizenkét éves kislány könnyeivel átítatva került az emlékekből ma is visszaidézhető, a magyar kislányt átölelő, nagy barna szemű salgótarjáni munkásasszonyhoz.

A losonci lelkészlelkéből való kiköltözés, a füleki életbe való belegyökeresedés, előbb magánházaknál lakó diákként, szintársulat-alapítóként, majd Pozsonyból visszajáró diákként hosszú évek fájdalmas és örömteli pillanatait hozza elő az emlékeiből.

Vasárnap délelőttönként kihallatszik az énekszó a füleki reformátusok templomából, a gyülekezet a záróéneket követően a „Mindig velem, Uram” éneklésébe kezd. A református templomokban általában a Himnusz csendül fel ilyenkor, ám a felvidékiek ezt évtizedeken át nem énekelhették. Éppen Márti néni édesapja volt az, aki javasolta, hogy helyette énekeljék a „Mindig velem Uram, mindig velem, / Még ha nem láthat is gyarló szemem...” kezdetű éneket, ami Losoncon és Füleken mára már a reformátusok himnuszává is vált.

Az áldásvétel után sorra lépnek ki az emberek a templomból. Márti néni és Frédi bácsi még sokakkal szót vált. Nem sietnek haza. Mindenkit ismernek a gyülekezetben, számon tartják, kinek-kinek a gyermeke, unokája hová-merre tart. Persze, az övéiket is. Kérdést mindegyikről kapnak, különösen arról a fiukról, aki Apáczaszakállason teljesít lelkesítő szolgálatot, s aki immár a pozsonyi egyházkerület református esperese. Meg Anikó leányuk három délceg fia közül arról a legidősebb unokáról, Istvánról, aki szintén lelkesítő lett, s Kelet-Szlovákiában, valahol a Bodrogközben, egy nagy lélekszámú gyülekezetben, Kiskövesden szolgál.

Van hát miről beszélni. S boldogok azért is, mert ők azok, akik a füleki reformátusság háromszáz éves vágyát beteljesítve templomot építhettek Füleken az ezredfordulón. Történt ugyanis, hogy a szomszédos Gömörben a bellényi református gyülekezet akkorra már gyakorlatilag elnéptelenedett. A másfél száz lelkes falu temploma teteje berogyott, omladozó falait már sem az ég, sem a földiek nem tartották meg. Beleegyeztek hát, hogy a bontásra érett rom tégláit a füleki gyülekezetnek átadják. A kilencvenes évek végén két esztendőn keresztül a szerda és a szombat délutánok az akkor már nyugdíjas házaspárnak azzal teltek, hogy sok segítővel – közte

olyanokkal is, akik nem reformátusok, s olykor még szlovákok is besegítettek – egyenként pucolták meg az isten házához valót, abból építkeztek.

A Magyar Rádió református félórájában kérve kérték a hazai építészmérnököket, hogy adnának-e kész tervet ehhez a nagy munkához, adományként. A jóakarát nem hiányzott, többen is jelentkeztek, ám mindegyik terv nagyobb léptékű volt, mint amire itt a gyülekezet erejéből tellett, s mint amire a kis lélekszámú közösségnek szüksége volt. Így végül a losonci Tömöl építész úr tervei alapján építették föl 2002-re a szép kis templomukat. Amikor a protestáns gyülekezeteket segítő Gusztáv Adolf Alapítvány képviselői ellátogattak Fülekre, nem akartak hinni a szemüknek, hogy még ma is létezhet ilyen, hogy bontott téglából új templomot emeljenek valahol. Egy malteros, pucolatlan téglát el is vittek magukkal, emlékül.

A templom padsoraiban Márti néni és Frédi bácsi mindig örül, ha nem csak hozzájuk hasonló öregeket, hanem fiatalokat is lát. Azt mondják, nekik szól a szépen faragott szószéken a véset Tamási Áron szavaival: „a madárnak szárnya van, nekünk meg szülőföldünk és sok dolgunk”.

Az istentisztelet után pedig itt még fülekbe cseng az ének utolsó sora: „Nappal, s bús éjjelen, az Úr mindig velem, / az Úr mindig velem, mindig velem.”

SUHAI PÁL

Egy zebegényi gesztenyefáról

Janus Pannonius

Egy dunántúli mandulafáról című versére

Mintha nem is rozsdás levelek közt bújna meg ága,
 új színt fest makacsul, halványzölddel üzen.
 Májusban csupa gyertya, egészen most se csupasz még,
 most se, a téli fagyok lucskos napja előtt.
 Itt is, amott is még kivirágzik a kései őszben –
 kései ősz, hiteget, tolvaj lábon oson.
 Ó, kicsi gesztenyefácska, milyen szomorú is a sorsod:
 pár napod ily gyönyörű, s meglöp az őszi derű.